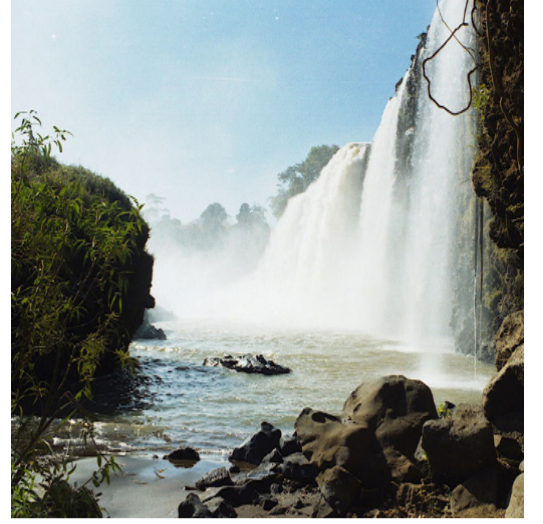

ክፍለ ዓለም የሥነ ምግባር ስራ
Wisdom at the Source of the Blue Nile

ናይል

THE NILE

2ኛ ዓመት፣ ቁጥር 9፣ ጥቅምት 2007

የመሪነት ሚና በራዕይ ጥበብ 2017

በባይሌ ዳምጤ (ዶ/ር)

Why Do People Age?

Melaku Wale (PhD)

የኢትዮጵያ ብሔር፣ ብሔረሰቦችና ህዝቦች አጭር መግለጫ

ተመስገን በየነ

የዩኒቨርሲቲው ተማሪ ማስታወሻ

ፈታሐ በቃሉ

Participants of Abay Research Centers' seminar on indigenous knowledge

HE Shiferaw Shigute, Minister of Ministry of Education, FDRE, on BDUs' performance exhibition in Hawassa

እውነትን መፈለግና ስሌሳው ማሳወቅ ማህበራዊ ኃላፊነታችን ይሁን!

በኢንፎርሜሽንና ስትራቴጂክ ኮሚዩኒኬሽን ም/ፕራግማቲክስት ጽ/ቤት የውስጥ ግንኙነትና ኮሚዩኒኬሽን ክፍል የሚዘጋጅ ወርሃዊ ጋዜጣ

ዋና አዘጋጅ፡- ፀጋነሽ ሙሉጌታ

አርታኪዎች ሞገስ አብርሃ መስፍን ወዳጆ ሂሩት አድማሱ

ዘጋቢዎች፡- አምሳሌ ጥላሁን የማነ ገብሩ ትግስት ዳዊት

አምደኞች፡- ባይሌ ዳምጤ (ዶ/ር) መላኩ ዋለ (ዶ/ር) ፊታሐ በቃሉ ሂሩት አድማሱ ታምሩ ደለለኝ ተመስገን በየነ ስለሽ ሰማኸኝ አረጋዊ ሰለሞን ጌታቸው ምስጋናው

ግራፊክስና ሌይአውት፡- ፀጋነሽ ሙሉጌታ

ፎቶ አንሺ፡- ታምራት አታላይ

የኮምፒውተር ጽሁፍ፡- ፋንታነሽ ላቀው ታሪክ ታደሰ

ትራንስፖርት፡- ማናለ ኃይሌ

መልእክተኞች፡- ቃልኪዳን አወቀ ንብረት ታፈረ

ስልክ፡- 251 583206088

ኢ-ሜይል፡- bduinfo63@gmail.com gracetsegi@gmail.com

ድረገጽ፡- http://www.bdu.edu.et

የፌስቡክ ገጻችን፡- www.facebook.com/bduethiopia

አበይት ዜናዎች

ዩኒቨርሲቲው ሀገር አቀፍ አውደ ርዕይ ላይ ተሳተፈ

ባሕር ዳር ዩኒቨርሲቲ በደቡብ ብሔር ብሔረሰቦችና ህዝቦች ክልል ዋና ከተማ ሀዋሳ ላይ በተካሄደው 24ኛው የትምህርትና ስልጠና ጉባኤ ላይ ተሳተፈ። ጉባኤው በ2006 ዓ.ም የትምህርት ዘመን የትምህርት ሂደቱ ምን እንደሚመስል የመክረብትና ለ2007 ዓ.ም. የትኩረት አቅጣጫ ለመስጠት የተዘጋጀ ነው።

ከዚህ ጋር በተያያዘ ዩኒቨርሲቲው በ2006 ዓ.ም በመማር ማስተማር፣ በምርምርና በማህበረሰብ አገልግሎት በኮሙኒኬሽንና በውጭ ግንኙነት ያከናወናቸውን ሥራዎች ሀዋሳ ላይ በተደረገው አውደ ርዕይ ላይ አቅርቧል። በአውደ ርዕይ ላይ የዩኒቨርሲቲው የባሕር ዳር ቴክኖሎጂ ተቋም ሀይል ቆጣቢ ምድጃና ለ19 ቀናት ምግብ ሳይበላሽ የሚያቆይ መሳሪያን አቅርቧል። በተመሳሳይ የኢትዮጵያ ጨርቃ ጨርቅና አልባሳት ተቋም መምህራንና ተማሪዎች በተቋሙ የተሰሩ የተለያዩ የፋሽን አልባሳትን አሳይተዋል። ዩኒቨርሲቲው በአውደ ርዕይ ላይ ያቀረባቸውን ክንውኖች የጎበኙ ተሳታፊዎች ባዩት የቴክኖሎጂ ፈጠራ የተደመሙ ሲሆን ምርቶቹን በአጭር ጊዜ በገበያ ላይ ማየት እንደሚፈልጉም ተናግረዋል።

ዩኒቨርሲቲው የሴቶችን አቅም ለማሳደግ እየሠራ ነው

ትዕግስት ዳዊት

የኢትዮጵያ መገናኛ ብዙኃን ባለሙያ ሴቶች ማህበር (ኢት.መባሴማ) ከፍሬድሪክ ኢበርት ስቱፊንግ (Fridrich Ebert Stiftung) ጋር በመተባበር ለባሕር ዳር ዩኒቨርሲቲ ለጋዜጠኝነትና እና ተግባራት ተማሪዎች professional responsibilities for journalists በሚል ርዕስ የግንዛቤ ማስጨበጫ ስልጠናና በማህበሩ ክንውኖች ላይ ገለጻ ሰጥተዋል። በሥነ-ሥርዓቱ ላይ ተገኝተው የእንኳን ደህና መጣችሁ ንግግር ያደረጉት የባህር ዳር ዩኒቨርሲቲ ኢንፎርሜሽንና ስትራቴጂክ ኮሙኒኬሽን ተጠባባቂ ምክትል ፕራግማቲክስት አቶ ሞገስ አብርሃ ዩኒቨርሲቲው የሴቶችን አቅም ለማሳደግ እየሠራ መሆኑን ገልጸው በ2006 ዓ.ም አዲስ ሴት መምህራንን መቅጠሩ የዚህ ማሳያ ነው ብለዋል።

አቶ ሞገስ ዩኒቨርሲቲው ከማህበሩ ጋር ለመስራት ያላውን ፍላጎት ገልጸው ማህበሩ የሴት ጋዜጠኞችን አቅም በመገንባት ሴቶች በሙያው ላይ ያላቸውን ተሳትፎ ከማሳደግ አልፎ በሃገሪቱ ኢኮኖሚያዊ፣ ማህበራዊና ፖለቲካዊ ጉዳዮች ላይ ንቁ ተሳታፊ እንዲሆኑ ከፍተኛ አስተዋጽኦ እንደሚያበረክት አስገንዝበዋል።

የማህበሩ የቦርድ ሰብሳቢ ወ/ሮ እምራክብ አሰፋ ማህበሩ የተቋቋመበትን ዋና አላማ በመገናኛ ብዙኃን ሴቶች ያላቸውን ተሳትፎ ለማሳደግና ቁጥራቸውን ለማበራከት፣ በመገናኛ ብዙኃን ስለሴቶች የሚቀርበውን የተሳሳተ ገጽታ ለመቀየር እንዲሁም ሴቶችን ለመረጃና ለመገናኛ ብዙኃን ቅርብ እንዲሆኑ ለማድረግና በመገናኛ ብዙኃን የሴቶችን የውሳኔ ስጭነታቸውን ለማሳደግ ነው ብለዋል።

በውይይቱ ላይም የመናገር መብት ምን ድረስ ነው? የጋዜጠኞችን ጥንካሬና ለሙያቸው እንዴት መገዛት እንዳለባቸው እና በመገናኛ ብዙኃን ውስጥ የሴቶችን ተሳትፎ አስመልክቶ የተለያዩ ሃሳቦች ከመምህራንና ከተማሪዎች ተነስተው ወይይት ተደርጎባቸዋል። ይህ ማህበር በዋናነት ሴት የመገናኛ ብዙኃን ባለሙያዎችን ይመልከት እንጂ ሴቶችን የሚያበረታቱ ወንዶችን ተባባሪ አባላት እና ማህበሩን በገንዘብ የሚደግፉ ወንዶችም የክብር አባላት መሆን እንደሚችሉ ተገልጿል። በዝግጅቱ ላይ የፍሬድሪክ ኢበርት ስቱፊንግ ተወካዮች፣ የጋዜጠኝነትና ኮሙኒኬሽን መምህራን፣ ወንድ ተማሪዎችና ሴት ጋዜጠኞች ተሳታፊ ነበሩ።

ማህበሩ ሴት የመገናኛ ብዙኃን ባለሙያዎችን አቅም ለማሳደግ በመገናኛ ብዙኃን ውስጥ ያላቸውን ተሳትፎ ለማሳደግ እንዲሁም በሙያው የሴቶችን ውክልና ለመጨመር በ1991 ዓ.ም የተቋቋመ የሙያ ማህበር ነው። ማህበሩ በሰባት አባላት የተቋቋመ ሲሆን በአሁኑ ወቅት በመንግስትና በግል የመገናኛ ብዙኃን፣ መንግስታዊና መንግስታዊ ባልሆኑ ተቋማት፣ በዓለም አቀፍ ድርጅቶች፣ በኮሙኒኬሽን ኤጀንሲዎችና በግል ሥራ ላይ የተሰማሩ ከ250 በላይ የመገናኛ ብዙኃንና የህዝብ ግንኙነት ባለሙያዎችን በአባልነት ይዟል። ማህበሩ ለትርፍ ያልተቋቋመና ከፍተኛ ማህበራዊ ህጋዊ እውቀት ያለው የሙያ ማህበር ሲሆን ሴቶች በሀገራቸው የፖለቲካና የአመራር ጉዳዮች ውስጥ ያላቸውን ዝቅተኛ ተሳትፎ ማሳደግ እንዲሁም ሴቶች በሀገራቸው የኢኮኖሚ የማህበራዊ እንዲሁም ስርዓተ-ጾታ ዙሪያ ያሉ ችግሮችን መታገልና የሴቶችን የትምህርት እድል ለማሳደግ እንቅስቃሴ እያደረገ ያለና አባላቱን ወደ ተለያዩ አገራት እየላከ ያላቸውን እውቀት እንዲያሳድጉና እንዲያዳብሩ እንዲሁም የልምድ ልውውጥ እንዲያገኙ እያደረገ ይገኛል።

ዩኒቨርሲቲው ከNLA ዩኒቨርሲቲ ኮሌጅ ጋር ስምምነት ተፈራረመ

የማነ ገብሩ

ባሕር ዳር ዩኒቨርሲቲ ኖርዌይ ከሚገኘው NLA ዩኒቨርሲቲ ኮሌጅ ጋር በመማር ማስተማር የሰለጠነ የሰው ኃይል በማሰልጠን ላይ የሚያስችል የመግባቢያ ስምምነት ሰነድ ተፈራረመ። ስምምነቱ የባሕር ዳር ዩኒቨርሲቲ የጋዜጠኝነትና ኮሙኒኬሽን ተማሪዎች በNLA ዩኒቨርሲቲ ኮሌጅ እንዲሁም የኖርዌይ ዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች በባሕር ዳር ዩኒቨርሲቲ ትምህርታቸውን የሚከታተሉበት አግባብ ያካትታል። የባሕር ዳር ዩኒቨርሲቲ ፕራግማቲክስት ዶ/ር ባይሌ ዳምጤ የባሕር ዳር ዩኒቨርሲቲ ከኖርዌይ ዩኒቨርሲቲ ጋር አብሮ ለመስራት ይህ የመጀመሪያው ስምምነት መሆኑን ገልጸው ለወደፊት ግንኙነቱ በኖርዌይ ዩኒቨርሲቲ ብቻ ሳይወሰን በሁሉም የእስካንዲኒቪያን ዩኒቨርሲቲዎችን በሳይንስና ቴክኖሎጂ ሽግግር ላይ መስራት እንደሚፈልጉ ተናግረዋል።

በሁለቱም ተቋማት የ1ኛና የ2ኛ ዲግሪ ተማሪዎች በዓለም አቀፍ የጋዜጠኝነት ቴክኖሎጂ መስክ ተማሪዎችን ተቀብለው በማስተማር የጋራ ተጠቃሚነት መሠረት ያለው የመጀመሪያ ስምምነት ትግበራ በቅርብ ጊዜ እንደሚጀመርና ለውጤታማነቱም መስራታቸውን እንደሚቀጥሉ የባሕር ዳር ዩኒቨርሲቲ ኢንፎርሜሽንና ስትራቴጂክ ኮሙኒኬሽን ተጠባባቂ ምክትል ፕራግማቲክስት አቶ ሞገስ አብርሃ ገለጸዋል። ስምምነቱ ፍሬ አፍርቶ የጋራ ተጠቃሚነትን ለማሳደግ የሚያስችለው ደረጃ ላይ እንዲደርስ እንደሚተገኝ አቶ ሞገስ አረጋግጠዋል።

የስምምነቱ መሠረታዊ ሃሳብ በሁለቱም ተቋማት የሚሠለጥኑ ተማሪዎች በአለም ዓቀፍ የጋዜጠኝነት ሙያ ተቀባይነት ያላቸው እና ሙያዊ ስነምግባር የተላበሱ ብቁና በቀጣሪ መስሪያ ቤቶች ተፈላጊ ባለሙያዎችን ለማሰልጠን የሚያስችል የመማር ማስተማር ሥራዓት ለመዘርጋት አልሞ የተዘጋጀ የጋራ ስምምነት ነው።

አበይት ዜናዎች...

የአየር ንብረት ለውጥን ለመቋቋም የምሁራን ሚና ከፍተኛ መሆኑ ተገለጸ

የማነ ገብሩ

ባሕር ዳር ዩኒቨርሲቲ ከ USAID CIAFS (Capacity to Improve Agriculture & Food Security) ፕሮጀክት ጋር በመተባበር የአየር ንብረት ለውጥ በግብርና ምርትና በምግብ ዋስትና መረጋገጥ ላይ እያደረሰው ያለው ጫና ላይ የሚመክር አገር አቀፍ አውደ ጥናት በባሕር ዳር ከተማ አካሄደ።

በዩኒቨርሲቲው የምርምርና ማህበረሰብ አገልግሎት ምክትል ፕሬዚዳንት ዶ/ር ተስፋዬ ሸፈራው የአውደ ጥናቱን ጠቀሜታና ከዩኒቨርሲቲው ራዕይ ጋር ያለውን ቁርኝት ሲያስረዱ ከዩኒቨርሲቲው መሠረታዊ ግቦች ማለትም መማር ማስተማር፣ ምርምርና ማህበረሰብ አገልግሎት ላይ ተቋሙ ለማከናወን ካስቀመጠው ዝርዝር ተግባራት ጋር አውደ ጥናቱ በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ ትልቅ እገዛ ይኖረዋል ተብሎ እንደሚታሰብና በአውደ ጥናቱ ላይ ከምሁራን የሚሰነዘር ገንቢ ሃሳብ ከንግግርና ከዕሁፍ የዘለለ ወደ ተግባር የምንቀይርበት አቅም ይፈጥርናል ብለዋል።

የአውደ ጥናቱ ዋና አላማ በአገሪቱ የአየር ንብረት ለውጥን የሚቋቋም ማህበረሰብ በመፍጠር በቀላሉ ሊተገበርና ሊስፋፋ የሚችል የምግብ ዋስትና ማረጋገጫ እና በአየር ንብረት ፀባይ የማይበገሩ ተግባራትን በአርሶ አደሩ ውስጥ አላምዶና ለመስራት

የሚያስችል ስኬታማ ተሞክሮዎች በመለየትና ትንተና በመስጠት ለፖሊሲ አውጭና ለከፍተኛ ትምህርት ተቋማት ሥርዓተ ትምህርት ቀረባ የሚረዱ ገንቢ ሃሳብ ከምሁራን ማሰባሰብና ሥርዓተ ትምህርት ለማስገምገም መሆኑ ተገልጿል።

በኢትዮጵያ አርሶ አደሮችና አርብቶ አደሮች በምግብ እራሳቸውን ለመቻል በሚያደርጉት ትግል ላይ የአየር ንብረት ተለዋዋጭነት በቁጥር በማይገመት መጠን አሉታዊ ጫና እየፈጠረባቸው መሆኑን የገለጹት የአውደ ጥናቱ ተሳታፊና CIAF ፕሮጀክት ዳይሬክተር ዶ/ር ተሾመ ለማናቸው። እንደ ዶ/ር ተሾመ ገለጸ በአገሪቱ በአየር ንብረት ለውጥ የማይበገርና ዘላቂነት ያለው አረንጓዴ ኢኮኖሚ መገንባት ከተፈለገ በአካባቢው ሳይንስና የተፈጥሮ ሃብት ስነ-ምግብ የሰለጠነ የሰው ኃይል ማፍራት አማራጭ የሌለው ተግባር ነው። በመጨረሻም የዶ/ር ተሾመን ሃሳብ የሚያጠናክር በአካባቢው ሳይንስና የተፈጥሮ ሃብት ስነ-ምግብ ትምህርት በሁለተኛ ድግሪ ተማሪዎችን ተቀብሎ ለማሰልጠን የሚያስችል ስርዓተ ትምህርት ለመቅረጽ ከባሕር ዳር መቀሌና ድሬዳዋ ዩኒቨርሲቲዎች በጋራ የተጠና ጥናት በዓውደ ጥናቱ አስተባባሪ ረዳት ፕሮፌሰር በሪሁን ተፈራ ቀርቦ በተሳታፊዎች ምክክር ተደርጎበታል።

በስነ-ምግባር ዙሪያ ስልጠና ተሰጠ

የማነ ገብሩ

ባሕር ዳር ዩኒቨርሲቲ ስነ-ምግባርና ፀረ-መብረት ዳይሬክቶሬት ከአቅም ግንባታ ማዕከል ጋር በመተባበር አዲስ ለተቀጠሩ መምህራንና የተማሪዎች ተወካይ በሙስናና ብልሹ አሰራር ተግባራትና የትግል ስልት ዙሪያ ስልጠና ሰጠ። ከብልሹ አሰራር የፀዳ ሙያዎች ስነ-ምግባር የሚያስቀድም ትውልድ ለመፍጠር መምህራን የላቀ ድርሻ እንዳለባቸው የባሕር ዳር ዩኒቨርሲቲ የሥነ-ምግባርና የፀረ-መብረት ዳይሬክቶሬት ዳይሬክተር አቶ ሮቤል ዳምጤ ተናግረዋል።

የስልጠናው አላማ ሰልጣኞች በተለይም በ2006 ዓ.ም ለተቀጠሩ አንድ መቶ ሃያ ሶስት መምህራን ስራ ከመጀመራቸው በፊት ስለ ዩኒቨርሲቲው መተዳደሪያ ደንብ እንዲያውቁ በማድረግ የመማር ማስተማር ሂደት ላይ በሚደረገው የሙስና ወንጀልን መከላከልና ብልሹ አሰራርን የሚጠየቁ ትውልድ እንዲቀርጹ የሚያስችል የግንዛቤ

ማስጨበጥ ስልጠና መሆኑ ተገልጿል። በስልጠናው ላይ ለመምህራኑ መማር ማስተማር ዘዴና ሞጽላር የትምህርት ስርዓት ላይ መሠረታዊ እውቀት ኖሯቸው ስራቸውን በቅንነት እንዲሠሩ እንዲሁም የተማሪዎች ውጤት አሰጣጥ ምን መምሰል እንዳለበት የሚገፅ ማብራሪያ ተሰጥቷቸዋል። የባሕር ዳር ዩኒቨርሲቲ የአካዳሚ ጉዳዮች ኢክሲኪዩቲቭ ዳይሬክተር ዶ/ር ጥጋብ በዜ በስልጠናው ተገኝተው እንደተናገሩት የስነ-ምግባር ጉድለት በገንዘብ ወይም በሌላ ጥቅማጥቅም ብቻ አለመሆኑን ገልጸው ለተቀጠሩበት ሙያ የሚመጥን ሥራ አለማከናወን የስነ-ምግባር ጉድለት መሆኑን አውቀው መምህራን ሊሰኩ ወይም ሊቆጠር በሚችል መልኩ ስራቸውን መስራትና ሳምንታዊ ወርሃዊና የሲሚስተር እቅድ ኖሯቸው ሥራቸው በአቅድ የተመራና ለሚሠሩት ሥራ ታማኝ እንዲሆኑ ጠይቀዋል።

ሀገር በቀል ዕውቀትን አስመልክቶ አውደ ጥናት ተካሄደ

አምሳሉ ጥላሁን

ባሕር ዳር ዩኒቨርሲቲ የዓባይ ባህልና ልማት ጥናትና ምርምር ማዕከል «ሀገር በቀል ዕውቀት የዕድገት መሠረት ነው» በሚል መሪ ቃል አገር አቀፍ አውደ ጥናት አካሄደ። የዩኒቨርሲቲው ፕሬዚዳንት ዶ/ር ባይሌ ዳምጤ የሰው ልጅ ድንጋይን ከመጠቀም ጀምሮ ዛሬ ያለንበት ደረጃ እንደደረሰና ድንጋይን መጠቀም ከጀመሩ ሀገራትም በግንባር ቀደምነት ኢትዮጵያ እንደምትጠቀስ ጠቁመው ኢትዮጵያ በስነ-ህንፃና፣ በስነ-ጥበብ ግንባር ቀደም ሀገር እንደሆነችና አንድ ሀገር የምትለወጠው ከራሷ ሀገር በቀል ዕውቀት በመነሳት በመሆኑ ዩኒቨርሲቲውም ሀገር በቀል ዕውቀትን ለመጠበቅ፣ ለትውልድ ለማስተላለፍና ለሀገር እድገት ለማዋል እየሠራ እንደሚገኝ ተናግረዋል።

የምርምር ማዕከሉ ዳይሬክተር የሆኑት ዶ/ር ሙሉቀን አንዲለም የአማራ ክልል የግዕዝና የአማርኛ ቋንቋ በስፋት የሚነገሩበት ክልል በመሆኑ በእነዚህ ቋንቋዎች ላይ ምርምር ማድረግና ለቀጣዩ ትውልድ ማስተላለፍ አስፈላጊ እንደሆነ ተናግረዋል። ያደጉት ሀገራት አሁን የደረሱበት ደረጃ የደረሱት የራሳቸውን ሀገር በቀል ዕውቀት በአግባቡ በመጠቀማቸው እንጂ የሌላን ሀገር ዕውቀት በመኮረጅ ብቻ እንዳልሆነም አስረድተዋል።

ቤተክርስቲያንና ቤተ-መስጊዶች ለሀገር በቀል ዕውቀት መሰረት በመሆናቸው በአብያተ ቤተ-ክርስቲያንና መስጊዶች የሚገኙና ከጊዜ ብዛት የተነሳ እያረጁ፣ እየተበላሹና እየጠፉ ያሉ ጥንታዊ የብራና መጽሐፍትን፣ ስዕሎችን፣ የሀውልት ላይ ጽሑፎችን ማስተዋል፣ መገንዘብና እንዴት መያዝ እንዳለባቸው ስልጠና መስጠት የጥናት ማዕከሉ ከሚሰጣቸው አገልግሎቶች መካከል እንደሚገኙና ወደፊትም ባሕል፣ ቋንቋ፣ ታሪክ፣ ስነ-ቃል፣ ሙዚቃ፣ መዝሙር፣ ቅኔ፣ መንዘብ ወዘተ በሚገባ አጥንቶና ተመራምሮ በውስጣቸው ያለውን ችግር በማውጣትና መፍትሄ በመፈለግ እንዲሁም በመቀዳደትና በመጥፋት ላይ ያሉትን በኮምፒዩተር በታገዘ መልኩ ለመሰነድ እንደሚሰሩ ተናግረዋል።

ጽ/ቤቱ የእንኳን ደህና መጣችሁ መርሃ ግብር አካሄደ

ባሕር ዳር ዩኒቨርሲቲ ሥርዓተ-ጾታ ጽ/ቤት ከበአውቀት ፋና የአካል ጉዳተኛ ተማሪዎች ማህበር ጋር በመተባበር ለአዲስ አካል ጉዳተኛ ተማሪዎች የእንኳን ደህና መጣችሁ መርሃ ግብር ለመጀመሪያ ጊዜ ያዘጋጀ ሲሆን ለአካል ጉዳተኛ ተማሪዎች እገዛ ላደረጉ ነባር ተማሪዎችም የምስጋና ስርተፍኬት ሰጥቷል። የባህር ዳር ዩኒቨርሲቲ የፕሬዚዳንት ጽ/ቤት ሀላፊ አቶ ምህረቱ ዋለ አካል ጉዳተኝነት ማለት አለመቻል አለመሆን ተገንዝበው እና መሰናክሎች ከተወገዱላቸው እና ምቹ የመማር ማስተማር ሁኔታ ከተፈጠረላቸው ስኬታማና ጠንካራ ሆነው እንደሚሠሩ ይህንንም ዩኒቨርሲቲው ሙሉ በሙሉ እንደሚያምንና ለዚህም ጠንክር እንደሚሠሩ ተናግረዋል። ዩኒቨርሲቲው አካል ጉዳተኞችን አስመልክቶ የተጀመሩ ሥራዎችን እንደሚያጠናክር ተማሪዎችም መብትና ግዴታቸውን ለማስከበር ጠንክረው መሥራት እንደሚጠበቅባቸው አቶ ምህረቱ መልዕክት አስተላልፈዋል።

የስርተ-ጾታ ጽ/ቤት ዳይሬክተር ወ/ሪት እንዳስ ቃሶ በበኩላቸው ጽ/ቤቱ ወደፊት ከማህበሩ ጋር ተረዳድቶ ለመሥራትና አካል ጉዳተኛ ተማሪዎች ውጤታማና ተጠቃሚ የሚያደርጉ ጉዳዮች ላይ ትኩረት ሰጥቶ ለመሥራት ቃል ገብተዋል።

ዩኒቨርሲቲው ለአካል ጉዳተኛ ተማሪዎች የመማሪያ ስፍራዎችን ምቹና ተስማሚ ለማድረግ እየሠራ እንደሚገኝና ጽ/ቤቱም አካል ጉዳተኛ ተማሪዎች ስኬታማ እንዲሆኑ ለማድረግ ከጎናቸው እንደሚቆም የጽ/ቤቱ ከፍተኛ ባለሙያ ወ/ሪ ብርሃኔ መንግስቱ ገልፀዋል።

በመርሃ ግብር ላይ የልዩ ፍላጎት መምህር አቶ ዘላለም ተመስገን ተሞክሯቸውን ለተማሪዎች ያጋሩ ሲሆን አዝናኝና አስተማሪ ዝግጅቶች ቀርበዋል።

የዩኒቨርሲቲው ተማሪ ማስታወሻ

(ከመስከረም ወር ዕትም የቀጠለ)

በፈታሒ በቃሉ

ክሊራንስ

ከሌሊቱ ዘጠኝ ሰዓት ሲሆን የምንታታ ቤታችን አባላት እንደ ሁልጊዜው ሁሉም ወደ መፀዳጃ ቤት በመሄድ ፊታቸውን እየታጠቡ በመምጣት ማንበባቸውን ቀጠሉ። እኔ ደግሞ መታወቂያዬንና የምግብ ካርዴን እንዴት እንደማወጣ እያሰብሁ ነው። ከዚያ ባሻገር ደግሞ ስለሌሎች ወብትና መቼ አግኝቻት ናቸው እንደምገልጽላት? አወጣለሁ አወርዳለሁ። የእናቱ ሁኔታም እንዲሁ፤

የሌሊቱ ጨለማ ንግሥና ሲያልቅ ለብርሃኑ ቦታውን መልቀቁ የተፈጥሮ ሕግጋት በመሆኑ፤ እንዳይነጋ የለምና እንዲሁ በኃሳብ ስብሰባሰብ ነጋ ፡ ፡ በጠዋት ልነሣ ሳስብ ከባድ ሥራ ስሠራ እንዳደርሁ ሁሉ መላ ሰውነቴ እንክትክት አለብኝ። እንቅልፍ ሲጠፋ እንዲህ ያደርጋል እንዴ አልሁና ምንአልባት አሞኝ ይሆን በማለት እንደ ምንም ተነሣሁና ወዲያና ወዲህ ስንቀሳቀስ ቆይቼ አንድ ሰዓት ተኩል ሲል ክሊኒክ በመሄድ ካርድ እንዲያወጡልኝ ተመዘግቤ ቁርሴን ከበላሁ በኋላ ለመታከም መጠባበቅ ያዘሁ።

ካርድ ወጥቶልኝ ከነርሷ ዘንድ እንደገባሁ ስሜን በመጥራት ምኔን እንደታመምሁ ጠየቀችኝ እኔም በተለይ የሚያመኝ ነገር የለም። ነገር ግን መላ ሰውነቴ በጣም እንክትክት ብሎብኛል። ስላት መቼ እንደጀመረኝ ስትጠይቀኝ ዛሬ ሌሊት እንቅልፍ ሳይወስደኝ እንዳደርሁና በጠዋት ስነሣ የድካም ስሜት ሲሰማኝ፤ ለሁሉም ነገር ምርመራ ማድረግ ይሻለኛል በሚል መምጣቴን አስረዳኋት። በመቀጠልም ምነው ሰሞኑን ፈተና አለ? እንዴ! አለችና ትናንት ደግሞ እሁድ ስለነበር ከተማ ወጥተህ መጠጥ ነገር ሞክረሃል? በማለት ጠየቀችኝ፡ እኔም ከተማ ወጥቼ ነበር ነገር ግን መጠጥ አልጠጣሁም። በማለት ስመልስላት፤ የደም ግራቴንና የልብ ምቱን ለካችና በወረቀት ላይ የሆነ ነገር ጽፋ «ለሁሉም ደምህን፤ ሽንትህንና ዐይነ ምድርህን አስመርምር» አለችና ወደ ላቦራቶሪ ክፍል ላክችኝ። ከዚያም የታዘዘሁትን ሰጠሁና ከሁለት ሰዓት በኋላ ውጤቱን እንድወስድ የላቦራቶሪው ባለሙያ ነግሮኝ ወጣሁ፡ ፡

ከክሊኒክ እንደወጣሁ በቀጥታ ወደ ግቢው ፖስታ ቤት ስሌድ ደብዳቤ ከመጣላቸው ዝርዝር ውስጥ ስሜን ስላየሁት ደብዳቤውን እንዲሰጠኝ ፖስተኛውን ስጠይቀው መታወቂያ እንዳሳየው ጠየቀኝ፤ እንደሌለኝ ስነግረው እኔን ከምንም ሳይቆጥረኝ «ስታመጣ ትወስዳለህ» ብሎ ሌሎችን ማስተናገድ ገባ።

እኔም በሁኔታው አዝኜ በቀጥታ ወደ ተማሪዎች አገልግሎት በመሄድ የምግብ ካርዴ እንደጠፋኝ ስነግራቸው ስሜን በመመዘገብ «ድንገት ተይዞብህ ከሆነ ይህን ክሊራንስ አዘረህ በማስፈረም ሳይሆን ነው» የሚል ስታመጣና ሰላሣ ብር ስትከፍል ሌላ ይሰጥሃል። እስከዚያው ግን ለዛሬና ለነገ ጊዜያዊ መመገቢያ ወረቀት ትወስዳለህ» አለኝ።

በመቀጠል ደግሞ ወደ ሪጀስትራር በመሄድ ሌላ መታወቂያ ለማውጣት የክሊራንስ ፎርም ተቀበልሁና ዝርዝሩን

አልተገኘብኝ እንጅ ካሁን በኋላ እንኳን ለራሴ እኔ አውቃለሁ በማለት የታዘዘልኝን ማስታወሻ ከመድሀኒት ቤት ተቀብዬ ምሣሌን በመብላት ከሰዓት በኋላ ክላስ ገባሁ። ክላስ ገብቼ ስከታተል ቆይቼ ክፍለ ጊዜው ሲያልቅ መምህሩ ብቻዬን ይዞ «ሰሞኑን ለምንድን ነው ከክላስ የምትቀረው?» አለኝ እኔም «ትንሽ ችግር ስለነበረብኝ ነው። አሁን ግን ችግሩ በመጠኑ እየተቃለለ ስለሆነ ከአሁን በኋላ አልቀርም» ስለው «ከሆነ

ሣጅን ሞባይሉን ከኪሱ እያወጣ አሁን የት ነው መደወል የምትፈልገው? አለኝ እኔም ለመደወል እንደምፈልግ እንዴት አወቅህ? ስለው እየሣቀ እኔ ምን እንደምታስብ ጠፍቶኝ ነው? እየተውነው እንጅ እንኳን ይችን የዘንብ ጠንጋራም እናውቃለን።

ጥሩ ነው፡ እኔም እንዳትቀር በማለት ነው፡ ፡ ደህና ሁን» ብሎኝ ሄደ። ወዲያው ሊጨቀጭቀኝ ነው ብዬ ፈርቼ ስለነበር ቶሎ ለቆኝ በመሄዱ ደስ አለኝ።

ከክፍል እንደወጣን ወደ ምንታ ቤት በጋራ ስንሄድ ጠዋት የህመም ስሜት ስለነበረብኝ ክሊኒክ እንደነበርሁና ከተመረመርሁ በኋላ ክሊራንስ እያስፈረምሁ መቆየቴን ስነግራቸው፤ ምኔን እንዳመመኝ፤ ስለጤንነቴም ከጠየቁኝ በኋላ ለረቡዕ ዕለት ገቢ የሚሆን አሳይሜንት ዛሬ ጠዋት መሰጠቱን ነገሩኝ። እኔም ስለተሰጠው አሳይሜንት ስጠይቃቸው የተሰጠውን ጥያቄ አሳዩኝ። ወዲያው ምንታ ቤታችን እንደደረሰን ማስታወሻችንን አስቀመጥንና እያወራን እያለ ሣጅን ወደ ውጭ እየወጣ የእኔን ስም በመጥራት የሚፈልገኝ ሰው እንዳለ ነገረኝ፤ ተያይዘን ወጣን።

ሣጅን ሞባይሉን ከኪሱ እያወጣ «አሁን የት ነው መደወል የምትፈልገው?» አለኝ እኔም «ለመደወል እንደምፈልግ እንዴት አወቅህ?» ስለው እየሣቀ «እኔ ምን እንደምታስብ ጠፍቶኝ ነው? እየተውነው እንጅ እንኳን ይችን የዘንብ ጠንጋራም እናውቃለን።» አለና «በል ምረጥ መቼም አንድ ሦስት ስልኮችን ስለምታውቅ ለአንዳቸው ወይም ከፈለገህ ለሦስታቸውም መደወል ትችላለህ» ሲለኝ «እሽ መጀመሪያ ለሻሼ ልደውልላትና መታወቂያ የማወጣት የተወሰነ ገንዘብ እንድታበድረኝ እጠይቃለሁ።» ስለው «ሻሼ ደግሞ ማን ነች?» አለኝ። እኔም «ሻሼ ማለት ሔርሜላን ለማግኘት በመፈለግ ላይ እያለሁ በአጋጣሚ ያገኘኋት ንፁህ እህት ናት።» አልሁና በእሷና በእኔ መካከል ያለውን ግንኙነት ስነግረው፤ ሲያዳምጠኝ ቆይና «በዚች አጭር ጊዜ ያልሞከርኸው ነገር አልነበረም ማለት ነው።» አለኝ።

ሣጅን ዝም ብሎ ሲያስብ ቆይና «ታዲያ እሷ ገንዘብ እንደምትሰጥህ እርግጠኛ ነህ?» ሲለኝ «አዎ እንዲያውም የሞባይል አፓራተስ እሰጥሃለሁ ብላኛለች።» ስለው «እንዴት ነው? ሁለቱንም ነው የወደድሃቸው? እንዴ!» አለኝ። እኔም የ«ወደድኋት ሔርሜላን ነው፤ ሻሼ ግን ንፁህ እህቴ ናት። «እህቴ ስትል የእውነት እህትህ ወይንስ ባሕር ዳር ከመጣህ ያፈራሃት እህት» ብሎ ጠየቀኝ። እኔም በአጋጣሚ ተዋወቅን ከዚያም የገጠመኝን ችግር ለመጀመሪያ ጊዜ የነገርኋት ለእሷ ነው።

«ሻሼ የዋህ ከመሆኗ የተነሣ ብዙ እየረዳችኛና እየመከረችኛ ያለች ሰው ናት» በማለት ከመጀመሪያ እስከአሁን የነበረውን ሁኔታ ነገርሁት፡ ፡ ሲያዳምጠኝ ቆይቶ «እንግዲያውስ የምትወድህ እሷ ናት ማለት ነው» ሲለኝ «በእርግጥ እንደምትወድኝ ነግራኛለች። ይሁን እንጅ ከሔርሜላ ጋር ያለኝን ሁኔታ ስነግራት ሁሉን ነገር ትታ ለእኔ ማሰብ ጀምራለች» አልሁት። እሱም አንገቱን በማወዛወዝ «ሊሆን ይችላል።» አለና «በቃ ሌላ ጉዳይ ከሌለህ በስተቀር ገንዘብ ለመበደር ብለህ እሷን መጠየቅ የለብህም፡ ፡ ስለዚህ ክሊራንስህን ጨርስ እንጅ እኔ እሰጥሃለሁ። ብቻ ደውለህ ሰላም ልትላት ትችላለህ።» ብሎ ስልኩን ሊሰጠኝ ሲል ስልኩ ጮኸ። ለተወሰኑ ሴኮንዶች ሲመለከተው ቆየና አነሳው፡ ፡ እንዳነሳው «ሄሎ ማን ልበል» አለና ከወዲያ የሚባለውን ባልሰማም «አዎ እሽ» ሲል ቆየና «አብርኝ አለ» ብሎ ስልኩን ሰጠኝ እኔም ተቀበልሁና «ሄሎ» ስል «ተስፋሁን እንደምን አለህ? እደውላለሁ ብዬ እያሰብሁ ዘገየሁ፡ ፡ አንተም ቢሆን መምጣት ነበረብህ ምክንያቱም ሲም ካርድ ስላወጣሁልህ እንድትወስደው ብዬ ነው» አለችኝ፡ ፡ «ነገሩስ ባልከፋ ግን ትናንትና እኮ ሳላውቅ ሌባ ዘረፈኝ።» ስላት ደንገጥ ብላ «ምን ወሰዱብህ» አለችኝ እኔም የወሰዱብኝን ሁሉ በዝርዝር ነገርኋት፡ ፡ ከዚያም «እና ምን በጀህ» በመማለት ስትጠይቀኝ «በቃ መታወቂያ ሳይናረኝ የትም መንቀሳቀስ ስለማልችል እንደገና ለማውጣት ክሊራንስ እያስፈረምሁ ነው።» አልኳት። «እና መቼ ትጨርሳለህ?» አለችኝ እኔም «መቼ እንደምጨርስ አላውቀውም፡ ፡ ምክንያቱም ክሊራንስ የሚፈርመ ሰዎች እንዲህ በቀላሉ የሚገኙ ሆነው አልተገኙም በይ እንግዲህ» ብዬ ስልኩን ልዘጋው ስል «ነገ ጠዋት ስልኩን ላምጣልህ እንዴ?» አለች። «ከቻልሽ ጥሩ ኃሳብ ነው። ከመጣሽ ከአራት ሰዓት ተኩል በኋላ ብትመጭ ይሻላል። ምክንያቱም ጠዋት ክላስ ስላለኝ አታገኝኝም ደግሞ ስትመጭ በዚህ ስልክ ደውይ ደህና ሁኝ» በማለት ስልኩን ዘጋሁት።

በሚቀጥለው እትም ይቀጥላል!!!

እኔም እንኳን የታወቀ በሽታ

Why Do People Age?

Melaku Wale (PhD)
Bahir Dar University

What kind of question is this? After all, it is not only men and women who age. Well, aging is a common characteristic of all life forms.

We ask this question because it is only humans who are aware of the changes that happen on them. Other animals cannot figure out they are aging. Certainly, the smartest animal on Earth is man. We know that our ancestors lived for a very long time in the past for tens of thousands of years, if not for millions. In contrast to man, a hyena or a cheetah never knows that its ancestor lived something like 10 thousand years ago or before.

Therefore, humankind is aware of his/her place on the planet. And he/she knows his/his destiny as an individual or as a group, and even tries to change it for good. In addition, s/he knows s/he is mortal. Other animals do not know that one day they die or they age.

We agree that aging is evident. It happens before our eyes. Then what exactly is happening as people age? Before we answer this question, we better state some elementary biology in relation to human development. Humans, and for that matter other animals, are simply a group of cells working in harmony. Again elementary biology says that cells are the basic units of life. When cells that make up us are healthy and well, we are well. The first life form is believed to have been unicellular. It is also believed to have been started in a primordial soup in the so-called pond. That cell had been inundated with water, so are cells today still inundated in water. Yes, our cells are immersed in water. Remember our body is 75% water, and in effect, each cell is immersed in water in our body. Much of the intercellular and intracellular space is filled with water. That is why we say cells are still in the ocean or in the pond, the very site the first life is believed to have originated. The cells of course arrange themselves in characteristic patterns such as tissues, organs, systems and eventually the human person. The orderly arrangement of cells becomes us.

The human person being an amalgam of cells is a reflection of cells. Each cell has a lifetime, just like us. Plus each cell is programmed to behave in a certain characteristic fashion.

Here we see the factors for aging: telomeres and free radicals.

1. Telomeres

These are keys to aging and cancer. Inside the nucleus of a cell, our genes are arranged along twisted, double-stranded molecules of DNA called chromosomes. At the ends of the chromosomes are stretches of DNA called telomeres, which protect our genetic data, make it possible for cells to divide, and hold some secrets to how we age and even get cancer.

Telomeres have been compared with the plastic tips you find on shoelaces, because they keep chromosome ends from conflicting and sticking to each other or to the wrong one, which would destroy or scramble an organism's genetic information and eventually destroy it.

Yet, each time a cell divides, the telomeres get shorter. When they get too short, the cell can no longer divide; it becomes inactive or "senescent" or it dies. This shortening process is associated with aging, cancer, and a higher risk of death.

The more frequent this shortening takes place, the less frequent cells divide. That means the person whose cells do not divide frequently enough is an old person. The cells are not replaced as often and the person stays with a few old cells. This is why old people have deep wrinkles on their faces because of the void which should have been filled by more cells. Old people have not only a few cells but also disabled cells. A telomere shorter than the optimum means it lacks a part of its body just like a person with a disability. A disabled person suffers from a loss of some part of the body or appendage. Not only telomeres but also cells as a whole get smaller. Cells lose a part of their body and progressively get smaller.

In contrast, young people not only steadily and constantly replace old cells but they also have many cells stacked together per unit area and the face looks tight, full and attractive. Old people's face looks loose and wrinkled because of lack of many healthy cells.

Like the rest of a chromosome, including its genes, telomeres are sequences of DNA, chains of chemical code. Like all DNA, they are made of four nucleic acid bases.

In white blood cells, the length of telomeres ranges from 8,000 base

pairs in newborns to 3,000 base pairs in adults and as low as 1,500 in elderly people. An entire chromosome has about 150 million base pairs. Each time it divides, an average cell loses 30 to 200 base pairs from the ends of its telomeres.

Cells normally can divide only about 50 to 70 times, with telomeres getting progressively shorter until the cells become senescent or die.

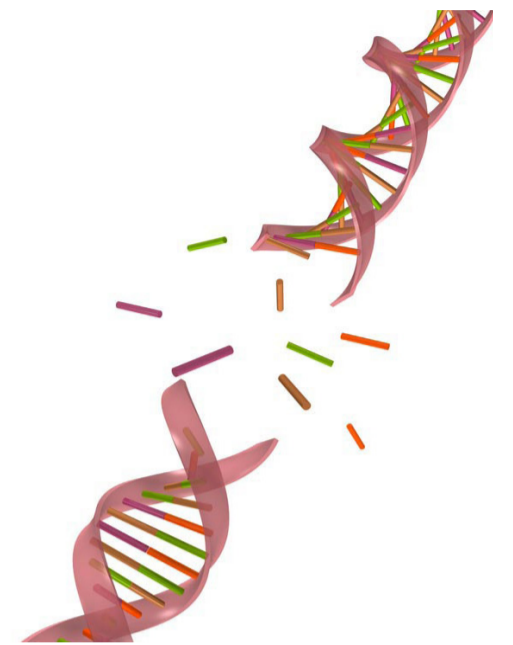
Telomeres do not shorten in tissues where cells do not continually divide, such as heart muscle.

It is likened as a terminator gene. Man is programmed to end living through this mechanism. Had the chromosome been able to divide without losing a part of it every time it divides, we would have lived until eternity. The Bible says the symbolic first man, Adam, lived for centuries. Did his cells divide without losing a section at that time?

Function of telomeres in chromosomes: Without telomeres, the main part of the chromosome, the part with genes essential for life, would get shorter each time a cell divides. So telomeres allow cells to divide without losing genes. Cell division is necessary for growing new skin, blood, bone, and other cells.

Without telomeres, chromosome ends could fuse together and corrupt the cell's genetic blueprint, possibly causing malfunction, cancer, or cell death. Because broken DNA is dangerous, a cell has the ability to sense and repair chromosome damage. Without telomeres, the ends of chromosomes would look like broken DNA, and the cell would try to fix something that wasn't broken. That also would make them stop dividing and eventually die.

Telomeres get shorter each time a cell divides. Before a cell can divide, it makes copies of its chromosomes so that both new cells will have identical genetic material. To be copied, a chromosome's two DNA strands must unwind and separate. An enzyme (DNA polymerase) then reads the existing strands to build two new strands. It begins the process with the help of short pieces of RNA. When each new matching strand is complete, it is a bit shorter than the original strand because of the room needed at the end for this

small piece of RNA. It is like someone who paints himself into a corner and cannot paint the corner.

Telomerase counteracts telomere shortening. An enzyme named telomerase adds bases to the ends of telomeres. In young cells, telomerase keeps telomeres from wearing down too much. But as cells divide repeatedly, there is not enough telomerase, so the telomeres shorten and the cells age.

Telomerase remains active in sperm and eggs, which are passed from one generation to the next. If reproductive cells did not have telomerase to maintain the length of their telomeres, any organism with such cells would soon go extinct.

Telomeres and cancer: As a cell begins to become cancerous, it divides more often, and its telomeres become very short. If its telomeres get too short, the cell may die. Often times, these cells escape death by making more telomerase enzyme, which prevents the telomeres from getting even shorter.

Many cancers have shortened telomeres, including pancreatic, bone, prostate, bladder, lung, kidney, and head and neck.

Measuring telomerase may be a way to detect cancer. And if scientists can learn how to stop telomerase, they might be able to fight cancer by making cancer cells age and die. In one experiment, researchers blocked telomerase

Continued on page 11

የኢትዮጵያ ብሔር፣ ብሔረሰቦች

ወደ አንባቢያን በዚህ አምድ የኢትዮጵያ ብሔር፣ ብሔረሰቦችና ህዝቦች መጠሪያ ስም፣ ቋንቋ፣ መገኛ ሆነ እና ክልል ዝርዝር ቀርቦዋል። ከእያንዳንዱ ክልል በናሙናነት የተመረጡ የብሔርና ብሔረሰቦች ፎቶ ግራፍ በአስረጃነት ተካተዋል። ወደ ዝርዝሩ ከመግባታችሁ በፊት ስለ ኢትዮጵያ ብሔር፣ ብሔረሰቦችና ህዝቦች ክብረ በዓል (ፌሥቲቫል) ይዘትና ፋይዳ ጥቁምታ የቀረበ መሆኑን በአክብሮት እገልጻለሁ። መልካም ንባብ!

አገራችን ኢትዮጵያ ከሰማንያ በላይ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ህዝቦች መገኛና መኖሪያ ናት። እነዚህ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ህዝቦች መንፈሳዊና ቁሳዊ የባህል እሴታቸውን በመጠበቅ እና በማስቀጠል፣ ግላዊና ማኅበራዊ መስተጋብራቸውን በማጠናከር፣ አገር በቀል ዕውቀታቸውን መሰረት በማድረግ የአኗኗር ሥርዓታቸውን፣ እምነት፣ ፍልስፍና፣ ሃገረሰባዊ ትውን ጥበብ፣ ልማድ፣ ሥነ-ቃል፣ ቁሳዊ ባህል፣ ገጠመኝ፣ ልምድ፣ ህይወጥ፣ ስርዓተ ክብራቸውን እና ከየት መጣታቸውን (origin) ወዘተ. በቋንቋቸው ይገልጻሉ።

አገሪቱ የበርካታ ቅርሶች እና ባህሎች ባለቤት እና መገኛ እንደመሆኗ መጠን የሁሉንም ብሔርና ብሔረሰቦች ሁለንተናዊ መስተጋብርና ባህል በአንድ መድረክ በማገናኘት፣ አገራዊ አንድነትን በማጠናከር እና የስብጥር ብዝሃነትና ሕብረ-ባህል ግንዛቤን በማስተዋወቅ ረገድ ህዳር 29 የሚከበረው ክብረ በዓል (ፌስቲቫል) ጉልህ ፋይዳ አለው።

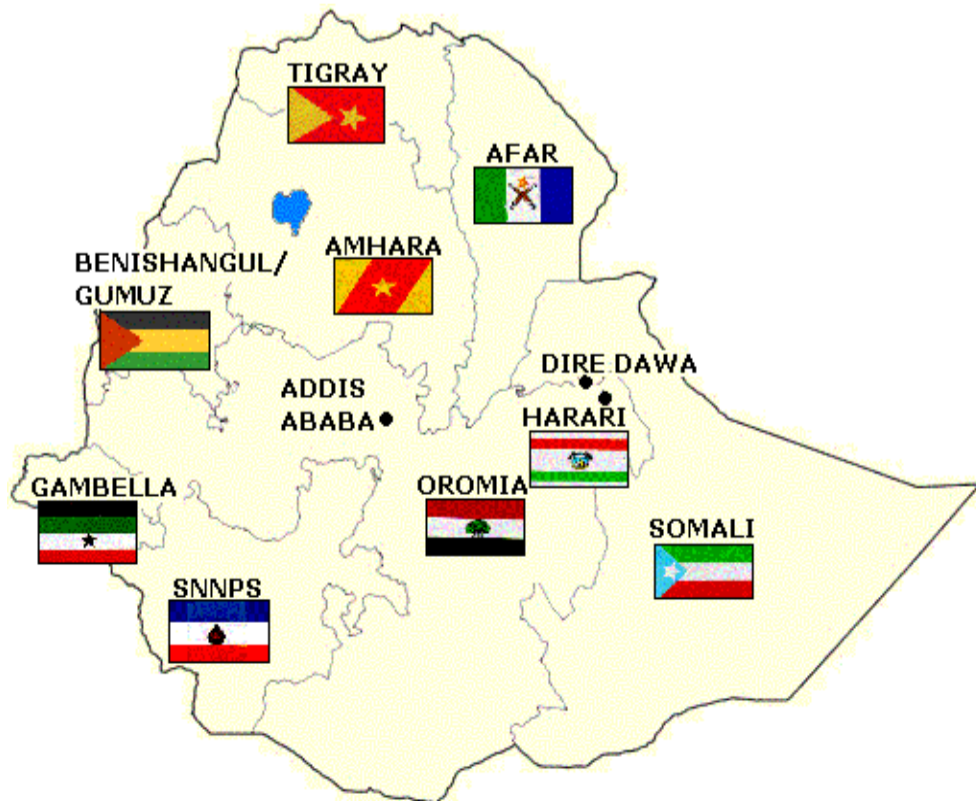
የህዳር 29 ክብረ-በዓል/ፌስቲቫል ደግሞ የብሔርና ብሔረሰቦችን ስብጥር ብዝሃ ሕብረ-ባህል በአንድ ማዕድ በማገናኘት፣ አገራዊ ስሜትንና ብሔራዊ መግባባትን በመፍጠር፣ የሰላም፣ የአንድነትና የመተጋገዝ ባህልን በማዳበር፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ማህበራዊ፣ ፖለቲካዊ እና ስነ-ልቦናዊ፣ የባህል ትውውቅና ትስስርን በማስገኘት፣ የብሔረሰቦችን ትውን ጥበብ እና ቁሳዊ ባህልን ለቱሪስት ተደራሽ በማድረግ፣ የቱሪስት መስህብ ሐብቶችን እና ባህላዊ እሴቶችን ያስተዋውቃል። ጠቅለል ባለመልኩ አገራዊ ሥዕል፣ ምስል እና ዝንቅ ባህልን በመግለፅና ተደራሽ በመሆን ደረጃ ከፍተኛ አስተዋጾ በማበርከት ላይ ይገኛል።

ባህል ደግሞ የማህበረሰቡን አጠቃላይ ስነ-ልቦና፣ ታሪክ፣ አኗኗር፣ ፍልስፍና፣ እምነት፣ ርዕዮተ ዓለም ወዘተ የሚገልጽ ሰፊ ጽንሰ ሃሳብ ነው። ስለሆነም ማህበረሰቡ በረጅም ዘመን ታሪክ ያከማቸውን መንፈሳዊና ቁሳዊ ባህል (ሃገረሰባዊ ልማድ፣ ትውን ጥበብ፣ አመጋገብ፣ አለባበስ፣ እደጥበብ፣ ባህላዊ ኪነ ሕንፃ፣ ሥነ-ቃል፣...ወዘተ) ለመከወንና ለመተወን፣ የመኖር ህልውናውን ለመጠበቅ እና ለማስቀጠል ሲል በሚከውናቸው እንቅስቃሴዎች ምክንያት የሚከሰቱ፣ ከአካባቢውና ከተፈጥሮ ጋር ባለው ሁለንተናዊ መስተጋብር እና ትግል የሚፈጠሩ አያሌ ተመክሮዎች፣ ገጠመኞች እና ልማዶች ወዘተ ክምችት እውቀት በባህል ሥር ይካተታሉ።

ለዚህም ነው! ኢትዮጵያ የበርካታ ባህል ስብጥር እና ህብረ-ብሔር (Cultural Diversities and multination's) መገኛ ሀገር በመሆኗ “የባህል ሙዝየም” የሚል ስያሜ የተሰጣት። ከዚህ አንጻር የብሔር፣ ብሔረሰቦችና ህዝቦች በዓልን ነፍስ ያለው በአራት እግሩ የሚንቀሳቀስ ሙዝየም ነው ማለት ይቻላል።

ስለዚህ የበዓል/ፌስቲቫል/ አገራዊና ሁለንተናዊ ፋይዳ ምሁራዊ፣ ሙያዊና ትምህርታዊ (Professional and Academic Discourse) በሆነ መልኩ ውይይትና ምክክር በማካሄድ፣ በመስኩ ሰፊ ጥናትና ምርምር በማድረግ የክብረ በዓል/ፌስቲቫል/ን አንድምታ (አወንታዊና አለታዊ/ተግዳሮት) መርምሮ አገራዊ አንድነትን በሚያጠናክርና በሚያስተሳሰር መልኩ፣ ሰላም፣ ልማት፣ እድገት እና የቱሪስት መስህብ ሃብት የሚሆንበትን መንገድ ለማመላከትና ለማመቻቸት፣ በዘርፉ የሚያጋጥሙ ችግሮችን ለመቅረፍ ከመስኩ ምሁራን የሚጠበቅ ትልቅ አገራዊ ሃላፊነትና ግዴታ ይመስለኛል።

በተለይ ከፍተኛ የመንግስት አመራር አካላትና የመስኩ ምሁራን በመቀራረብ

የኢትዮጵያ ካርታ እና የክልል ስንደቅ አላማ ጥቁምታ

የክብረ በዓል/ፌስቲቫልን ጠቀሜታና አገራዊ ምስልን በውል በሚያንፀባርቅ መልኩ በየዓመቱ የሚካሄዱ ዝግጅቶች፣ መረጃዎችና ማስረጃዎች ሙያዊ በሆነ መልኩ ተሰንደውና ተደራጅተው ለባህል እና ለታሪክ ወዘተ ተመራማሪ ባለሙያ ተደራሽ የሚሆኑበትን መንገድ ማመቻቸት አንዱ ዓቢይ ተግባር ነው።

ስለሆነም የከፍተኛ ትምህርት ተቋማትም/ዩኒቨርሲቲዎች/ የኢትዮጵያ ብሔር፣ ብሔረሰቦችና ህዝቦች ባህልን ሁለንተናዊ መስተጋብር፣ ቁሳዊ እና መንፈሳዊ ዕሴቶችን (Material and Spiritual Values) ትምህርታዊና ሙያዊ (Academic and Professional) በሆነ ስልት በዘርፉ ጥልቅ ምርምርና እና ጥናት በማካሄድ አገራዊ ጠቀሜታውን እና ቀጣይነቱን አጉልቶ ማሳየት ይጠበቃል። የብሔረሰቡን ማንነት እና ምንነት የሚያንጸባርቁ ባህሎችን በማጥናት እና በመሰነድ በወረዳ፣ በክልልና በአገር ደረጃ በመንግስታዊ እና መንግስታዊ ባለሆኑ ድርጅቶች የባህል ዘርፉ ትኩረት ተሰጥቶት ቢሰነድና ቢጠና ከፍተኛ አገራዊ ጠቀሜታ እንደሚኖረው ይታመናል።

ከዚህ በመቀጠል የኢ/ብ/ብ/ህን (የኢትዮጵያ ብሔር፣ ብሔረሰቦችና ህዝቦች) መጠሪያ ስም፣ ቋንቋ፣ መገኛ ሆነ፣ ክልል እና አስረጃ ፎቶ ግራፍችን እንደሚከተለው በቅደም ተከተል ቀርቦዋል፡-

1. የኢ/ብ/ብ/ህን ህዝቦች አጭር መግለጫ (Profile)

1.1 ክልል አንድ፡- ትግራይ

ፎቶ ግራፍ1:- የትግራይ ብ/ብ/ህ (የትግራይ እና ኢሮብ) ክልል ገፅታ

የትግራይ ክልል ብ/ብ/ህ መጠሪያ ስም፣ ቋንቋ እና መገኛ ሆነ

ተ.ቁ	መጠሪያ ስም	ቋንቋ	የሚገኝበት ሆነ/ልዩ ወረዳ
1	ትግራይ	ትግረኛ	በሁሉም የትግራይ ክልል
2	ኩናማ	ኩናምኛ	ምእራባዊ ሆነ
3	ኢሮብ	ሳሆ	ምሥራቃዊ ኢሮብ ሆነ

1.2 ክልል ሁለት፡- አፋር

ፎቶ ግራፍ2:- የአፋር ብ/ብ/ህ (አፋርና አርጎባ) ክልል ገፅታ

የአፋር ክልል ብ/ብ/ህ መጠሪያ ስም፣ ቋንቋ እና መገኛ ሆነ መዘርዘር

ተ.ቁ	መጠሪያ ስም	ቋንቋ	የሚገኝበት ሆነ/ልዩ ወረዳ
1	አፋር	አፋርኛ	በሁሉም የአፋር ሆነ
2	አርጎባ	አርጎባኛ	በአማራ ክልል አዋሳኝ ዞኖች(ሰሜን ሸዋ/ደቡብ ወሎ/አሮምያ ሆነ/

1.3 ክልል ሶስት፡- አማራ

ፎቶ ግራፍ3:- የአማራ ብ/ብ/ህ ክልል ገፅታ

ቸና ህዝቦች አጭር መግለጫ

ተመስገን በየን

የፎክሎር (የባህል ጥናት) ትምህርት ክፍል መምህር

E-mail:- folkloreculturebdu@gmail.com

የአማራ ክልል ብ/ብ/ሀ መጠሪያ ስም፣ ቋንቋ እና መገኛ ዞን

ተ.ቁ	መጠሪያ ስም	ቋንቋ	የሚገኝበት ዞን/ልዩ ወረዳ
1	አማራ	አማርኛ	በሁሉም የአማራ ዞን
2	አገው አዊ	አዊኛ	አገው አዊ ዞን
3	አገው ህምራ	ህምራኛ	ዋግ ህምራ ዞን
4	አሮሞ	አሮሞኛ	የአሮሞ ብሄረሰብ ዞን

1.4 ክልል አራት:-አሮሚያ

ፎቶ ግራፍ4:- የአሮሞ ብ/ብ/ሀ ክልል ገፅታ

የአሮሚያ ክልል ብ/ብ/ሀ መጠሪያ ስም፣ ቋንቋ እና መገኛ ዞን

ተ.ቁ	መጠሪያ ስም	ቋንቋ	የሚገኝበት ዞን/ልዩ ወረዳ
1	አሮሞ	አሮሞኛ	በሁሉም የአሮሚያ ዞን

1.5 ክልል አምስት:-ሶማሊያ

ፎቶ ግራፍ5:- የሶማሊ ብ/ብ/ሀ ክልል ገፅታ

የሶማሊ ክልል ብ/ብ/ሀ መጠሪያ ስም፣ ቋንቋ እና መገኛ ዞን

ተ.ቁ	መጠሪያ ስም	ቋንቋ	የሚገኝበት ዞን/ልዩ ወረዳ
1	ሶማሊ	ሶማሊኛ	በሁሉም የሶማሊ ዞን/ክልል

1.6 ክልል ስድስት:- ቤኒሻንጉል-ጉሙዝ

ፎቶ ግራፍ6:- የቤኒሻንጉል-ጉሙዝ ብ/ብ/ሀ ክልል ገፅታ

የቤኒሻንጉል-ጉሙዝ ክልል ብ/ብ/ሀ መጠሪያ ስም፣ ቋንቋ እና መገኛ ዞን

ተ.ቁ	መጠሪያ ስም	ቋንቋ	የሚገኝበት ዞን/ልዩ ወረዳ
1	ቪናሻ	ቪናሻኛ	መተክል
2	ማኦ	ማኦ	ማኦ ከሞ ልዩ ወረዳ
3	ኮሞ	ኮሞኛ	ማኦ ከሞ ልዩ ወረዳ
4	ጉሙዝ	ጉሙዝ	ደሶ/ሲርባባይ/ካማሻ/መተክል...
5	በርታ	በርታ	አሶላ/ኩምሩክ/ሆመሻ/ባምባሲ/አዳ...

1.7 ክልል ሰባት:- ደቡብ

ፎቶ ግራፍ7:- የደቡብ ብ/ብ/ሀ ክልል ገፅታ

የደቡብ ክልል ብ/ብ/ሀ መጠሪያ ስም፣ ቋንቋ እና መገኛ ዞን መዘርዘር

ተ.ቁ	መጠሪያ ስም	ቋንቋ	የሚገኝበት ዞን/ልዩ ወረዳ
1	ሐመር	ሐመር አፎ	ደቡብ አሞ
2	ማሌ	ማሌኛ	ደቡብ አሞ
3	በንኛ	በንኛ	ደቡብ አሞ
4	ባጫ	ባጫ	ደቡብ አሞ
5	አሪ	አሪኛ	ደቡብ አሞ
6	ካሪ	ካሪኛ	ደቡብ አሞ
7	ዳሚ	ዳሚኛ	ደቡብ አሞ
8	አርባራ	አሆ አርባራ	ደቡብ አሞ
9	ዳሰነች	አፍ ዳሰነች	ደቡብ አሞ
10	ፀግይ	ፀግይ/ፀግይኛ	ደቡብ አሞ
11	ብራይሌ	አንጎታ	ደቡብ አሞ
12	ኩዌይት	ኩዌይትኛ	ደቡብ አሞ
13	ሙርሳ	ሙርሳኛ	ደቡብ አሞ
14	ሙርሌ	ሙርሌኛ	ደቡብ አሞ
15	ቦዳ	ቦዳኛ	ደቡብ አሞ
16	ኛንጋቶም	አፍ ኛንጋቶም	ደቡብ አሞ
17	ኮራ	ኮራኛ	ሰገን
18	ማሾሌ	ማሾሌኛ	ሰገን
19	ሞሰታታ	ሞሰታታ	ሰገን
20	ደራሹ	ዳራሹታት	ሰገን
21	ሸሌ	ሸሌኛ	ሰገን
22	ኩሱሚ	ኩሱሚኛ	ሰገን
23	ቡርጃ	ዳሻቱ	ሰገን
24	ኸሰታ	አፍ ኸሰታ	ሰገን
25	ካፍ	ካፍኛ	ካፍ
26	ናኦ	ናኦኛ	ካፍ
27	ጫራ	ጫራኛ	ካፍ
28	ጋሞ	ጋሞኛ	ጋሞ ጎፋ
29	ጎፋ	ጎፋኛ	ጋሞ ጎፋ
30	ዛይሴ	ዛይሴኛ	ጋሞ ጎፋ
31	አይዳ	አይዳኛ	ጋሞ ጎፋ
32	ገዳኝ	ገዳኝኛ	ጋሞ ጎፋ
33	ቤንኛ	ቤንኛኛ	ቤንኛ ማጃ
34	ዳዘ	ዳዘኛ	ቤንኛ ማጃ
35	ሸኮ	ሸኮኛ	ቤንኛ ማጃ
36	ዝልማሙ	ባሌሳ	ቤንኛ ማጃ
37	ሱርማ	ሱርማኛ	ቤንኛ ማጃ
38	መኦኒት	መኦኒትኛ	ቤንኛ ማጃ
39	ከምባታ	ከምባታኛ	ከምባታ ጠምባሮ
40	ጣምባሮ	ጣምባሮኛ	ከምባታ ጠምባሮ
41	ደንጋ	ደንጋኛ	ከምባታ ጠምባሮ
42	ማረቆ	ሊቢዳኛ/ማረቆኛ	ጉራጌ
43	ቀቤና	ቀቤናኛ	ጉራጌ
44	ጉራጌ	ጉራጌኛ	ጉራጌ
45	ሸኮኛ	ሸኮኛኛ	ሸኮ
46	መንገንገር	መንገንገር	ሸኮ
47	ባስኬት	ባስኬትኛ	ባስኬት ልዩ ወረዳ
48	ኮንታ	ኮንታኛ	ኮንታ ልዩ ወረዳ
49	የም	የምኛ	የም ልዩ ወረዳ
50	ሀሳባ	ሀሳባኛ	ሀሳባ ልዩ ወረዳ
51	ወላይታ	ወላይታኛ	ወላይታ
52	ዳውሮ	ዳውሮኛ	ዳውሮ
53	ሐዲያ	ሐዲያኛ	ሐዲያ
54	ሲዳማ	ሲዳማኛ	ሲዳማ
55	ጌዴኦ	ጌዴኦኛ	ጌዴኦ
56	ስልጤ	ሥልጤኛ	ስልጤ

ፎቶ ግራፍ9:- የጋምቤላ ብ/ብ/ሀ ክልል ገፅታ

የጋምቤላ ክልል ብ/ብ/ሀ መጠሪያ ስም፣ ቋንቋ እና መገኛ ዞን

ተ.ቁ	መጠሪያ ስም	ቋንቋ	የሚገኝበት ዞን/ልዩ ወረዳ
1	መንገንገር/ማጃንግ	መንገንገር	ጉደሬ ልዩ ወረዳ
2	ኑዌር	ኑዌርኛ	ኑዌር/ላራ/አበባ/መታር
3	ኡጋ	ኡጋኛ	ኡጋንግ ልዩ ወረዳ
4	አኞዋ	አኞዋኛ	አኞዋ አበባ ጉግ ጃማ፣ ጆሮ
5	ሶቶ	ሶቶኛ	

የሐረር ክልል ብ/ብ/ሀ መጠሪያ ስም፣ ቋንቋ እና መገኛ ዞን

ተ.ቁ	መጠሪያ ስም	ቋንቋ	የሚገኝበት ዞን/ልዩ ወረዳ
1	ሐረር	አዴሬኛ	በሁሉም የሐረር ዞን/ልዩ ወረዳ

ቸር ያሰንብተን

ፎቶ ግራፍ10:- የሐረር ብ/ብ/ሀ ክልል ገፅታ

.....//.....

Why Do People Age? ...

continued from page 7

activity in human breast and prostate cancer cells growing in the laboratory, prompting the tumor cells to die. But there are risks. Blocking telomerase could impair fertility, wound healing, and production of blood cells and immune system cells. This is true because you have prevented cell replacement in a drive to stop cancer cells.

Telomeres and aging: Geneticist Richard Cawthon and colleagues at the University of Utah found shorter telomeres are associated with shorter lives. Among people older than 60, those with shorter telomeres were three times more likely to die from heart disease and eight times more likely to die from infectious disease.

While telomere shortening has been linked to the aging process, it is not yet known whether shorter telomeres are just a sign of aging — like gray hair — or actually contribute to aging.

If telomerase makes cancer cells immortal, could it prevent normal cells from aging? Could we extend lifespan by preserving or restoring the length of telomeres with telomerase? If so, would that increase our risk of getting cancer?

Scientists are not yet sure. But they have been able to use telomerase in the lab to keep human cells dividing far beyond their normal limit, and the cells do not become cancerous.

If we used telomerase to “immortalize” human cells, we may be able to mass produce cells for transplantation, including insulin-producing cells to cure diabetes, muscle cells for treating muscular dystrophy, cartilage cells for certain kinds of arthritis, and skin cells for healing severe burns and wounds. An unlimited supply of normal human cells grown in the laboratory would also help efforts to test new drugs and gene therapies.

How big is the role of telomeres in aging? Some long-lived species like humans have telomeres that are much shorter than species like mice, which live only a few years. Nobody knows why. But it is evident that telomeres alone do not dictate lifespan.

Cawthon’s study found that when people are divided into two groups based on telomere length, the half with longer telomeres lives an average of five years longer than those with

shorter telomeres. This study suggests that lifespan could be increased five years by increasing the length of telomeres in people with shorter ones.

People with longer telomeres still experience telomere shortening as they age. How many years might be added to our lifespan by completely stopping telomere shortening? Cawthon believes 10 years and perhaps 30 years.

After age 60, the risk of death doubles every 8 years. So a 68-year-old has twice the chance of dying within a year compared with a 60-year-old. Cawthon’s study found that differences in telomere length accounted for only 4% of that difference. And while instinct tells us older people have a higher risk of death, only 6% is due purely to chronological age. When telomere length, chronological age, and gender are combined (women live longer than men), those factors account for 37% of the variation in the risk of dying over age 60. So what causes the other 63%?

A major cause of aging is “oxidative stress.” It is the damage to DNA, proteins, and lipids (fats) caused by oxidants, which are highly reactive substances containing oxygen. These oxidants are produced normally when we breathe, and also result from inflammation, infection, and consumption of alcohol and cigarettes. In one study, scientists exposed worms to two substances that neutralize oxidants, and the worms’ lifespan increased an average 44%.

Another factor in aging is “glycation.” It happens when glucose, the main sugar we use as energy, binds to some of our DNA, proteins, and lipids, leaving them unable to do their jobs. The problem becomes worse as we get older, causing body tissues to malfunction, resulting in disease and death. Glycation may explain why studies in laboratory animals indicate that restricting calorie intake extends lifespan.

Most likely oxidative stress, glycation, telomere shortening, and chronological age, along with various genes, all work together to cause aging.

Telomeres and other diseases: People with a disease named dyskeratosis congenita have telomeres that get short much more quickly than normal. These people endure premature aging and death. They face a higher risk of

life-threatening infections, leukemia and other blood cancers, intestinal disorders, cirrhosis of the liver and pulmonary fibrosis, a deadly stiffening of lung tissue. They also are more likely to endure gray hair, balding, poor wound healing, spots on the skin, intestinal disorders, softening of the bones, and disabilities. The implication is that telomeres may play a role in all those conditions, because they all involve tissues in which cells divide often. There also is some evidence linking shortened telomeres to Alzheimer disease, hardening of the arteries, high blood pressure, and type 2 diabetes.

Prospects for human immortality: Human lifespan has increased considerably since the 1600s, when the average lifespan was 30 years. By 2012, the average US life expectancy was nearly 79. Reasons for the increase include sewers and other sanitation measures, antibiotics, clean water, refrigeration, vaccines and other medical efforts to prevent children and babies from dying, improved diets, and better health care.

Some scientists predict average life expectancy will continue to increase, although many doubt the average will ever be much higher than 90. But a few say vastly longer lifespans are possible.

Cawthon says that if all processes of aging could be eliminated and oxidative stress damage could be repaired, “one estimate is people could live 1,000 years.”

2. Free Radicals

Free radicals are a byproduct of normal cell function. When cells create energy, they also produce unstable oxygen molecules. These molecules, called free radicals, have a free electron. This electron makes the molecule highly unstable. The free radical bonds to other molecules in the body - causing proteins and other essential molecules to not function as they should. Luckily, antioxidants can minimize free radical damage.

Much of the intercellular space is filled with these molecules and because they are extremely reactive, they destroy the cells and the cells die. It is like animals preyed upon by predators. Zebras may be eaten partly by a hyena and somehow survive if they manage

to heal the wound which is created as a chunk of meat is taken by the predator. In the case of the cell, a part of the cell gets destroyed and slowly gets smaller and eventually dies.

Antioxidants - the Free Radical Sponge: Antioxidants are substances found in plants that soak up free radicals like sponges. If your body has plenty of antioxidants available, it can minimize the damage caused by free radicals. Get your antioxidants from eating plants. There is some evidence that we can only get the full antioxidant benefits from eating real plants and other foods. Supplements appear not to be as effective.

How Free Radicals Cause Aging: This theory asserts that many of the changes that occur as our bodies age are caused by free radicals. Damage to DNA, protein cross-linking and other changes have been attributed to free radicals. Over time, this damage accumulates and causes us to experience aging.

The Evidence: There is some evidence. Studies have shown that increasing the amount of antioxidants in the diets of mice and other animals can slow down the effects of aging. This theory does not fully explain all the changes that occur during aging. It is likely that free radicals are only one part in the aging equation.

3. Conclusion

Telomeres and free radicals may not be the one and only reasons for aging. Other factors such as life style (nutrition and physical exercise) and heredity certainly play a role. Therefore, until such a time when manipulating cellular structures becomes available to the public, we need to control our life style. We need to engage our body to do physical exercise and enjoy balanced diet. Human evolution has never been easy. Man had to endure the vagaries of nature. To survive, he had to fight the supremacy of beasts and the harsh environment. It was not only his mind that mattered but his physical endurance as well. This endurance still holds.

ጥቂት ስለኢቦላ

በፀጋነሽ ሙሉጌታ

አሁን አሁን በተለያዩ የመገናኛ ብዙኃን በስፋት የሚዘገበውና የአለምን ህዝብ አነጋጋሪ የሆነው ጉዳይ የኢቦላ በሽታ ነው። የኢቦላ በሽታ በቫይረስ አማካኝነት የሚመጣ እና በፍጥነት ከሰው ወደ ሰው በመተላለፍ በሽታው ከተያዙት ውስጥ 90 በመቶ የሚደርሱትን በአጭር ጊዜ ውስጥ ለሞት የሚዳርግ በሽታ ነው። ቫይረሱ ከሰው ወደ ሰው በፍጥነት የሚተላለፍ በመሆኑ ብዙዎችን አስደንግጧል። በተለይ በምዕራብ አፍሪካ ባሉ ሶስት ሃገራት ማለትም በጊኒ፣ ላይቤሪያና ሴራሊዮን ቫይረሱ እየተስፋፋ ይገኛል። ይሁን እንጂ በሽታውን መከላከል ይቻላል። በሽታው ሰውን ብቻ ሳይሆን እንደ ጦጣና ዝንጀሮ ያሉ እንሰሳትንም ያጠቃል።

እስካሁን በተደረገው የጥንቃቄ እርምጃና ምርመራ በሽታው በኢትዮጵያ እንዳልተገኘ ይታወቃል። ሆኖም ግን ቅድመ ጥንቃቄ ማድረግ አስፈላጊ መሆኑን እሙን ነው። በቅርቡ ቫይረሱን አስመልክቶ የክልሉ ጤና ጥበቃ ቢሮ በዳንግላ ከተማ ለመገናኛ ብዙሃን፣ ለኮሙዩኒኬሽንና ለህዝብ ግንኙነት ባለሙያዎች ባዘጋጀው ስልጠና ላይ ተገኝቼ ነበር። ስለቫይረሱ ምንነት፣ መተላለፊያና መከላከያ መንገዶች እንዲሁም የበሽታው ምልክቶች ሲታዩ የሚደረጉ ጥንቃቄዎችን አስመልክቶ ትንሽ ለማለት ወደድኩ።

የኢቦላ በሽታ በወረርሽኝ መልክ የተከሰተው እንደ አውሮፓውያኑ የዘመን አቆጣጠር በ1976 ሲሆን ይኸውም በዲሞክራቲክ ሪፖብሊክ ኮንጎ ውስጥ ኢቦላ በተሰኘ ወንዝ አካባቢ በሚገኝ አንድ መንደርና በሱዳን ገጠራማ አካባቢ ነው። የቫይረሱ ምንጭ ምን እንደሆነ እስካሁን በውል ባይታወቅም ባሉት ማስረጃዎች ላይ በመንተራስ ግን በሽታው መጀመሪያ የሌሊት ወፍ ላይ እንደተከሰተ ይታመናል። በሽታው በ1976 ከተከሰተበት ጊዜ አንስቶ እስከ ታህሳስ 2013 (እንደ አውሮፓውያኑ የዘመን አቆጣጠር) ድረስ 23 ወረርሽኝ የተከሰተ ሲሆን 2388 ሰዎች በቫይረሱ ተይዘው ከእነዚህ ውስጥ 1590 ሰዎችን ለህልልተ ህይወት ዳርጓል። አሁን ላይ የተከሰተው ወረርሽኝ የጀመረው በጊኒ ታህሳስ 2013 ነው። (በጊኒ ጤና ጥበቃ ሚኒስቴር ለመጀመሪያ ጊዜ ለአለም ጤና ድርጅት ሪፖርት የተደረገው) ከዚያም በሽታው ወደ ላይቤሪያ፣ ሴራሊዮን እና ናይጄር የተሰራጨና የተዛመተ ሲሆን 1201 ህመምተኞች መካከል 672 ሰዎችን ለሞት በመዳረግ በጣም አስከፊና አስደንጋጭ ወረርሽኝ ሆኗል።

የኢቦላ በሽታ ምልክቶች
በኢቦላ በሽታ የተጠቃ ሰው በመጀመሪያዎቹ ቀናት ከፍተኛ የሆነ እና ድንገተኛ ትኩሳት፣ ብርድ ብርድ ማለት፣ ከፍተኛ የድካም ስሜት እና ራስ ምታት ይታይበታል። ከዚያም የቆዳ ሽፍታ ይከሰታል። ከነዚህ ምልክቶች በኋላም ማስመለስ/ትውከት፣

የሆድ ህመም፣ የጉሮሮ ህመም እና የተቅማጥ ህመም ያስከትላል። እነዚህ ምልክቶች ከጊዜ ወደ ጊዜ በመባባስ ወደ ጉበት ህመም፣ ክብደት መቀነስ፣ መቃዠት፣ የኩላሊትና የሳንባ ህመም ሲሸጋገሩ አንዳንድ ጊዜም ከሁሉም የሰውነታችን ክፍት ቦታዎች ደም መፍሰስ እና የዋና ዋና የሰውነታችን አካላት በአንድ ጊዜ ስራ ማቆም ሊከሰት ይችላል። አንድ ሰው በኢቦላ በሽታ አምጪ ተህዋስ ከተለከረበት ጊዜ ጀምሮ ምልክቱ እስከሚታይበት ጊዜ ድረስ የሚወስድበት ጊዜ ከ2 እስከ 21 (በአመዛኙ ከ8 እስከ 12) ቀናት አይበልጥም። በሽተኛው ከላይ የተጠቀሱትን ምልክቶች ካሳየበት ጊዜ ጀምሮ በሽታውን ሊያስተላልፍ ይችላል። ይሁን እንጂ በሽታው ተይዞ ምልክቶቹን ማሳየት ባልጀመረባቸው ቀናት በሽታው አይተላለፍም።

የኢቦላ በሽታ እንዴት ይተላለፋል?

- ✓ ከታመመው ሰው ቁስል፣ ደም፣ ትውከት፣ አይነምድርና ሽንት ጋር በቀጥታ በመነካካት ወይም እነዚህ ፈሳሾች ወደ ጤነኛ ሰው አይን ተረጭተው ከገቡ፣
- ✓ ከህመምተኛው ሰው በወጣ ፈሳሽ የተበከለ ጨርቅና በመጠቀም፣
- ✓ ንጽህናቸው ባልተረጋገጠ ወይም ሌሎች ህመማን የተጠቀሙበትን መርፌ ሳይቀሱ በመጠቀም፣
- ✓ የኢቦላ በሽታ ታማሚ የተጠቀሙበትን መርፌና ስለት ያለባቸውን መሳሪያዎች በመጠቀም፣
- ✓ በኢቦላ በሽታ የሞተውን እንሰሳ ስጋ በመመገብ

ለኢቦላ በሽታ ተጋላጭ የሆኑት እነማን ናቸው?

የኢቦላ በሽታ ከታመመ ሰው የሚወጣውን ደምና ሌሎች የሰውነት ፈሳሾች ጋር በቀጥታ በመነካካት የሚተላለፍ በመሆኑ ከታመመው ሰው ጋር የሚኖር ማንኛውም ሰው በሽታ ሊያዝ ይችላል። በሽተኛውን በምንመግብበትና በምንከባከብበት ጊዜ የእጅ ጓንትና ሌሎች መከላከያ መሳሪያዎች ሳያደርጉ ከሰውነት ፈሳሽ ጋር ንክኪ የሚፈፀሙ ከሆነ በቀላሉ በሽታው ሊያዙ ይችላሉ። በኢቦላ በሽታ የሞተውን ሰው አስከሬን ያለ እጅ ጓንትና ሌሎች የመከላከያ መሳሪያዎች የምንነካካ ከሆነ በቀላሉ በሽታው ልንጠቃ እንችላለን።

ታማሚው የህክምና እርዳታ ማግኘት ያለበት መቼ ነው?

አንድ ሰው የኢቦላ በሽታ በተከሰተበት አካባቢ ከነበረና በኢቦላ በሽታ ከተያዘ ወይም ከተጠረጠረ ሰው ጋር ንክኪ ፈጽሞ ከሆነ በአፋጣኝ የህክምና እርዳታ

ማግኘት አለበት። ሰዎችን ከበሽታው ለመታደግም አስቸኳይ ህክምና መስጠት አስፈላጊ ነው። የበሽታውን መስፋፋት የመግታት እርምጃና በሽታውን የመከላከል ሂደቶችም የግድ በአፋጣኝ ሊከናወኑ ይገባል።

በኢቦላ በሽታ መያዙ የተጠረጠረ ወይም የተያዘ ሰው ከገጠመን ምን ማድረግ አለብን?

- ✓ ታማሚውን በምንረዳበት ጊዜ ሰውነታችንን ከበሽታው መከላከል የሚያስችለንን የእጅ ጓንት፣ የአይን መከላከያ መሳሪያ (ጎግል) እና የአፍንጫና የአፍ መሸፈኛ ማስክ መጠቀም አለብን፣
- ✓ የታመመው ሰው ወዲያውኑ ለአስፈላጊ ህክምናና እርዳታ በአቅራቢያው ወደሚገኘው ጤና ተቋም መውሰድ አለበት፣
- ✓ ማንኛውም በኢቦላ በሽታ የተጠረጠረ ሰው በሚገኝበት ወቅት ወዲያውኑ በአቅራቢያው ወደሚገኘው ጤና ተቋም ወይም ጤና ጽሕፈት ቤት ወዲያውኑ ሪፖርት ማድረግ አለብን።
- ✓ በሽታው መያዙ የተጠረጠረ ወይም የታመመ ሰው የተጠቀመበት አልባሳትና መኝታውን በበረከት ማጠብ ይኖርብናል።

የኢቦላ በሽታን እንዴት ልንከላከል እንችላለን?

- ✓ የእጅ ጓንት፣ የአይን መከላከያ መሳሪያ (ጎግል) እና ሌሎች የሰውነት መከላከያ መሳሪያዎችን በመጠቀም በሽታው ከተጠቃ ሰውነት ውስጥ ከሚወጣው ማንኛውም ፈሳሽ ጋር በቀጥታ ባለመነካካት፣
- ✓ ያለ እጅ ጓንት በሽታው የተጠቃውን ሰው ቁስል አለመንካት፣
- ✓ በኢቦላ በሽታ የተያዘው ሰው የተጠቀመውን መርፌና ሌሎች ስለት ያላቸውን መሳሪያዎች አለመጠቀም፣
- ✓ በኢቦላ በሽታ መያዙ የተጠረጠረና የሞተ እንሰሳን ስጋ አለመመገብ፣
- ✓ የኢቦላ በሽታ ስርጭትን ለመግታት በኢቦላ በሽታ የሞተውን ሰው አስከሬን በምንካበት ጊዜ ጓንትና ሌሎች የመከላከያ መሳሪያዎችን በመጠቀም ሰውነታችንን ከየትኛውም የሰውነት ፈሳሽ ንክኪ መከላከልና የቀብር ስነስርዓትም በአጭር ጊዜ ውስጥ እንዲፈፀም ማድረግ፣ እንዲሁም ከቀብር በኋላ ያለውን ስነ-ስርዓት ማሳጠር፣
- ✓ የታመመውን ሰው ከረዳን ወይም በኢቦላ በሽታ የሞተውን ሰው አስከሬን ከነካን በኋላ

እጃችንን በውሃና በሳሙና በደንብ መታጠብ አለብን።

በቤት ውስጥ መወሰድ ያለበት ጥንቃቄ

- ✓ በኢቦላ በሽታ የተጠቃ ወይም የተጠረጠረ ሰውን በተቻለ መጠን ለብቻው በተዘገጀ ቦታ መለየት አለበት ።
- ✓ በሽታው የተጠቃ ወይም የተጠረጠረ ሰውን ወደ ጤና ተቋማት በምንወስድበት ወቅት ከታማሚው ጋር አላስፈላጊ ንክኪ መደረግ የለበትም።
- ✓ በሽታው የተጠቃ ወይም የተጠረጠረ ሰውን ወይም የሰውነት ፈሳሽ ጋር ንክኪ ከተፈጠረ ወዲያውኑ እጃችንን በውሃና በሳሙና መታጠብ አለብን።
- ✓ በኢቦላ በሽታ የተጠቃውን ሰው በምንረዳበት ወይም በምንከባከብበት ጊዜ የእጅ ጓንት፣ የአይን መከላከያ መሳሪያ (ጎግል)፣ የፊት መሸፈኛ እና ሌሎች የሰውነት መከላከያ መሳሪያዎች መጠቀም አለብን።
- ✓ በኢቦላ በሽታ የተጠቃ ወይም የተጠረጠረ ሰው የሰውነት ፈሳሽ መሬት ከበክለ በረኪና ይጨምሩበት፣ ከ15 ደቂቃ በኋላም ይፀዳ፣ በቆሻሻ የተነካኩ ቁሳቁሶችና ልብሶች መቃጠል አለባቸው።
- ✓ በኢቦላ በሽታ ታሞ የሞተ ሰው የቀብር ስነ-ስርዓት ስናከናውን ከአስከሬን ጋር ንክኪ አለማድረግ፣ የጋራ እጅ መታጠቢያ አለመጠቀም።
- ✓ የቀብር ስነ-ስርዓት ሲፈፀም አስከሬኑ በፕላስቲክ ክረጢት መጠቀሙ አለበት። የቀብር ስነ-ስርዓቱም በሰለጠነ የጤና ባለሙያ ምክር መታገዝ አለበት።

ተጨማሪ መረጃ ካስፈለግዎት፤

የአማራ ክልል የህብረተሰብ ጤና አደጋ ቁጥጥር ማዕከል

ስልክ: 058-2221714፤
ነፃ የስልክ መስመር 888

ብሄራዊ የህብረተሰብ ጤና አደጋ ቁጥጥር ማዕከል

ነፃ የስልክ መስመር 8335

BDU's community celebrating the 7th Ethiopian National Flag Day

BDU and NLA (Norwegian University) signing Memorandum of Understanding

Ethiopian Women Association (EMWA) orientation workshop on women's participation in media at BDU